

L'acta de consagració de l'església del monestir de Santa Maria d'Amer

JOSEP PUIGDEMONT OLIVERAS

Quaderns de la Selva, 14

•

Any 2002

p. 111 a 120

El 9 de novembre de l'any 949, a instàncies del comte Borrell, el bisbe Gotmar de la seu gironina consagrava l'església del Monestir de Santa Maria d'Amer, dedicant-la a Santa Maria, Sant Benet i Sant Joan. Al mateix temps el bisbe feia donació al monestir dels delmes i primícies de la vall i el comte el dotava amb un alou que posseïa a la vall d'Anglès. El monestir d'Amer vingué a posseir també els béns del cenobi de Sant Medir, d'on provenia. Com era costum en aquella època, se'n feu l'acta corresponent signada pels assistents. Una còpia (coetània), feta el mateix dia o poc temps després, restà al monestir, on romangué 886 anys, custodiada pels successius abats.

Dom Joan Antoni Climent, que fou abat del monestir de Santa Maria d'Amer de 1675 a 1701 (està enterrat a la capella dels Dolors de la dita església), veient la ruïna i destrucció a què foren sotmesos el monestir i la vila durant la Guerra dels Segadors (1652-1659), entorn de l'any 1682 agafà els documents més importants de l'abadia i els féu copiar per l'escriptori del Reial Monestir de Sant Pere de les Puel·les, de Barcelona. Aquests documents formen un volum relligat que es guardava a l'arxiu comú del monestir barceloní i que actualment és a l'Arxiu Diocesà de Girona (Fons monacals). No arriben a la vintena els documents copiats, entre els quals l'acta de consagració de l'església. El llibre porta el següent títol:

LIBER PRIVILEGIORUM ET ALIARUM ESCRIPTURARUM IMPERIALIS
MONASTERII BEATAE MARIAE AMERIENSIS *Ordinis S. P. N. Benedicti*
Congregationis Tarraconensis.

A la portada d'aquest llibre hi ha un escrit que justifica la còpia que manà fer l'Abat Climent: «Perquè no es perdi el seu contingut després que molts altres, sobretot els més antics, s'han perdut, foren robats o greument deteriorats, com els que sobrevisqueren als terratrèmols de 1427; altres es perderen per causa de la incúria i per les diverses incursions bèl·liques a què fou sotmès el recinte abacial, sobretot la de l'any 1657».

A més de l'esmentada còpia de l'acta de consagració, salvaguardes, butlles i altres privilegis, hi ha també la de l'acta d'elecció del primer abat del Monestir de Santa Maria d'Amer, dom Eimeric, l'original de la qual s'ha perdut.

L'any 1747 l'historiador i religiós agustí Enrique Florez de Setién y Huidobro (1702-1773) iniciava la publicació de la seva obra cabdal i més ambiciosa, *España Sagrada*, on fa un estudi detallat de les diòcesis de la península ibèrica. L'obra consta de 56 volums 29 dels quals escrits pel propi Enrique Florez. Continuà l'obra fins al volum 42 el seu company d'orde Manuel Risco (1735-1801). Més tard el prestigiós i polèmic historiador santanderí, també agustí, José de la Canal (1768-1845) continuà l'obra amb l'ajuda d'Antolín Merino. Publicaren els volums 43 (l'any 1819), 44 (1826) i 45 (1832), que corresponen a l'església gironina, i el 46 (1836), que correspon a l'església de Lleida. Altres col·laboradors publicaren fins al volum 54 i, finalment, l'agustí Ángel C. Vega completà l'obra amb els dos últims volums, 55 i 56.

En el volum 45 José de la Canal fa un breu resum dels inicis del monestir de Santa Maria d'Amer, copia l'abaciologi i transcriu, en l'apèndix núm. 35, la còpia coetània de l'acta de consagració «*existente en el archivo del monasterio*». En fer la transcripció va deixar de citar el topònim anomenat *Albecario* (Rocasalva) situat al final de la línia 7 del pergamí. També en els apèndix 36, 37, 38, 39 i 40 transcriu les actes d'elecció dels abats Aimeric (el primer del monestir d'Amer, any 949), Ramon (any 1006), Sunyer (any 1017, després de la renúncia de l'arxiprest Guitard), Pere (any 1041) i Pere Hug (any 1200, que era prior de Santa Maria del Coll).

Segons que sembla, però, José de la Canal durant l'estada a Catalunya entrà en contacte amb l'historiador Pròsper de Bofarull i amb el monjo de Ripoll fra Roc d'Olzinelles qui, al principi del segle XIX ja havia transcrit alguns documents de l'arxiu d'Amer. És possible, doncs, que almenys l'acta de consagració, i algun altre document, els copiés del monjo de Ripoll.

Uns anys més tard que Enrique Florez, el dominic Jaume Villanueva i Astengo (1763-1824), a prec del ministre Pedro Ceballos, inicià un pelegrinatge per esglésies, monestirs i altres comunitats religioses per fer inventari dels seus arxius i copiar els més interessants. Recorregué el País Valencià i Catalunya, i a partir de 1803 es comença a publicar el famós *Viaje literario a las Iglesias de España*. Els primers volums aparegueren a nom del seu germà Joaquim-Llorenç, car ell sofria persecució política en aquells moments. L'obra consta de 22 volums: de l'1 al 4 corresponen al País Valencià, del 5 al 20 a Catalunya i els volums 21 i 22 a Mallorca. L'obra fou interrompuda per causa de la Guerra del Francès i es reprengué durant el Trienni liberal (1820-1823). Amb l'adveniment de la monarquia absoluta Jaume Villanueva hagué d'exiliar-se i morí a Londres el 1824. La característica fonamental de la seva obra rau en el fet que totes les dades són de primera mà, i enriquides amb comentaris de vertader interès històric.

El volum 14 és el que conté el relat de la seva estada al monestir d'Amer i per començar diu textualment: «*Más alegre y provechosa fue la detención de cinco días en el monasterio de Amer, de quien ahora diré*». Així doncs, el senyor Villanueva va passar cinc dies al nostre monestir.

D'entrada ja cita la llegenda que el nom d'Amer ve del llatí VALLIS AMARA ('vall amarga') per una cruenta batalla entre moros i cristians, i acaba dient:

«Lo que hay es que el arroyo que la atraviesa se llamó Ameria y así lo llamaba Ludovico Pio, que tan poco distó de su padre [Carlemany], y de este nombre se intituló el valle y el monasterio, y no hay más. Que hubiese batalla y que fuese amarga es posible, mas contra los diplomas nada valen las cabilaciones de los equivoquistas.»

Considerant que el monestir celebrava la festa de la dedicació de la seva església l'últim diumenge de gener, Villanueva dedueix que el temple actual no és el que es va consagrar el 9 de novembre de 949 sinó un altre que es va construir el segle XI o XII. Estudis posteriors semblen desmentir aquest supòsit.

Finalment parla de la substitució dels pilars massissos de l'església per les quatre columnes actuals, feta per l'abat Joan Antoni Climent entorn de 1690, i acaba dient:

«El archivo es pieza muy curiosa, y bien decorada por el Abad Don Francisco de Miranda en 1739. El número de sus pergaminos es apreciable y su calidad tambien: en él estan los que van citados, y otros que han producido buenas noticias de Condes, monedas y otras cosas que no hacen papel en esta carta. Precede a esta pieza la biblioteca, pequeña pero con buenos libros de literatura corriente.»

Transcriu la llista dels abats, amb curiosos comentaris i per acabar parla del monestir de Santa Maria de Roses que l'any 1592 fou annexionat pel papa Climent VIII al monestir d'Amer, («*cuyos instrumentos he hallado aquí*»), junt amb el priorat de Santa Maria del Coll. Sembla, doncs, que a l'arxiu d'Amer hi havia també el del monestir de Roses.

Al final del volum 14, a l'apèndix, transcriu set documents, entre els quals l'acta de consagració i les actes d'elecció dels primers abats. Villanueva, doncs, llegeix a l'arxiu del monestir d'Amer la còpia coetània de l'acta de consagració i la transcriu fidelment.

Quan l'historiador olotí Francesc Monsalvatge i Fossas (1853-1917) publica els 28 volums de *Noticias Históricas*, entre 1889 i 1915, ja ha tingut lloc l'exclaustració de 1835. Monsalvatge va tenir accés a tota la documentació d'Amer dipositada a la delegació d'hisenda de Girona, el 1838, i tot fa pensar que la còpia coetània o bé ja no hi era o no la va veure, car en el volum 11 de la seva obra reproduïx la transcripció que en feu Villanueva en la seva estada a Amer.

L'any 1835 el ministre d'hisenda de l'estat espanyol Juan Alvarez Mendizábal durant el regnat de Isabel II promulga la famosa i complexa llei de desamortització, per mitjà de la qual es confisquen els béns dels ordes religiosos i se n'exclaustraren els membres, excepte els dedicats a l'ensenyament i a l'assistència, i els ordes femenins en general. Tots els béns foren venuts més tard en subhasta pública.

Els monjos abandonaren el monestir d'Amer i l'últim abat fou Jaume de Llanza i de Valls, persona d'un gran prestigi dins de l'orde benedictí; abans havia estat vicari general de Sant Cugat del Vallès i prior de Sant Pau de Barcelona.

El temple fou cedit a la parròquia, i les dependències del monestir i tots els seus béns, venuts en subhasta pública a particulars. El sagristà major del monestir, Baltasar Tura i de Falgàs, es va quedar a viure a la vila d'Amer i residia a casa la família Moner, on va morir el 4 d'agost de 1842, als 67 anys.

Tota la documentació i llibres del monestir foren posats en unes caixes de fusta i traslladats a la delegació d'hisenda de Girona. Es conserva a l'Arxiu Històric de Girona l'inventari que va fer el farmacèutic d'Olot Francesc Xavier de Bolòs i Germà (1773-1844) abans del trasllat, per ordre del *Jefe político* interí de la província Jaume Burgués. La data d'aquest document és el 24 de febrer de 1838. Fa una relació dels 1009 volums de la biblioteca i al final de l'inventari hi ha la nota següent:

«A más de los libros notados hay una infinidad de quadernos de misceláneas, panegíricos, cédulas, oraciones fúnebres y de otras materias; como también muchos pliegos manuscritos. Lo que importa mucho es sacar la biblioteca del lugar en qué ahora se halla, porque como está en una pieza húmeda y enteramente cerrada, sin la menor ventilación, los libros se consumen y hay muchos de totalmente inútiles e inservibles.»

Així van acabar nou-cents anys d'història del monestir de Santa Maria d'Amer. Potser entre aquella «*infinidad de quadernos*» i «*pliegos manuscritos*» de què parla Bolòs hi havia els pergamins que Villanueva i altres havien llegit i, entre aquests, la còpia coetània de l'acta de consagració del temple del monestir que durant molts anys es va donar per perduda.

La història d'aquest document, però, continua de la mà d'un historiador gironí, membre de la *Real Academia de la Historia*, Celestí Pujol i Camps (1843-1891). Entorn de l'any 1880 Pujol es trasllada a Madrid per col·laborar amb Víctor Balaguer i Cirera (1824-1901), tant en activitats de recerca històrica com també en les de caràcter polític.

Quan Víctor Balaguer va quedar vidu, en no tenir fills, va fundar amb els seus llibres, documents i obres d'art la Biblioteca-Museu Víctor Balaguer, que s'ubicà en un edifici de nova planta, a Vilanova i la Geltrú, ciutat que sempre l'havia votat com a diputat a corts per aquell districte. En el *Butlletí* de 26 de febrer de 1885 de l'esmentada Biblioteca-Museu llegim:

«El ilustre académico correspondiente de la Historia, D. Celestino Pujol i Camps, ha hecho un valioso regalo a este Instituto, que puede admirarse en una de las vitrinas. Es un precioso pergamino del siglo X —año de 949— copia auténtica del acta de consagración de la iglesia de Sta. María de Amer, a la que concurren el conde Borrell y el obispo de Gerona Godmaro. Gracias al Sr. Pujol, nuestra Biblioteca poseerá la copia coetánea, que se creía perdida, a que se refiere en el tomo 45 de la España Sagrada, en su página 163, y que copia y comenta en el apéndice 35 del mismo tomo el P. M. D. José de la Canal.»

Havien trancorregut 50 anys des que l'arxiu d'Amer havia estat traslladat a Girona. El que no sabem, i potser no sabrem mai, és que va passar al dit pergamí durant aquests 50 anys i com anà a raure a mans de Celestí Pujol. De totes maneres, gràcies a ell, avui podem contemplar a la Biblioteca-Museu Víctor Balagué, a la ciutat de Vilanova i la Geltrú, el testimoni més important dels orígens de la vila d'Amer.

Ens queda per veure com és aquest pergamí i què diu. És un pergamí apaisat de 270 (alt) x 440 (ample) mm.; està molt ben conservat i, per tant, se'n llegeix perfectament el contingut. L'escriptura és minúscula carolina, amb caplletra A que arriba fins la segona línia. Té tota l'aparença d'un document escrit el segle X, amb les abreviatures, contraccions i signes comuns als documents de l'època i lloc.

La datació del pergamí és concisa i d'acord amb l'habitud de l'època: a la capçalera i amb xifres romanes posa l'any: 949 de l'Encarnació del Senyor. Fins l'any 1350, com és sabut, els documents es dataven amb referència a l'Encarnació, a l'estil florentí, o sigui que l'any començava el 25 de març després de la Nativitat (l'estil pisà el feia començar el 25 de març anterior a Nadal). A partir de 1350 i fins a primeries del segle XVIII es datà amb referència a la Nativitat, o sigui que l'any començava el 25 de desembre. A l'escatocol o part final del document (línia 12) ens concreta la data: el dia cinc pels idus de novembre, l'any 14 del regnat de Lluís, fill de Carles. Segons el calendari julià, els idus de novembre són el dia 13 i, doncs, el cinquè dia abans del 13 és el dia 9. A la Catalunya medieval i des del segle

IX (conquesta carolíngia) fins a l'any 1180 (probablement per decisió d'un concili celebrat a Tarragona) tots els documents es dataven segons els anys del regnat dels sobirans carolingis. El rei que esmenta el document és Lluís IV d'Ultramar (921?-954), darrer rei d'Aquitània, fill de Carles el Simple (o Ximple) (879-929) i de la seva tercera esposa Odiva d'Anglaterra, que fou coronat a Laon el mes de juny de l'any 936; així doncs, l'any 14 del seu regnat és el 949. Aquesta datació d'acord amb el regnat dels carolingis, els historiadors la veuen com un símbol de vassallatge del nostre país envers ells, i la seva ruptura brusca el 1180 com l'inici de l'afirmació de la identitat catalana.

Pel que fa a la "indicció sisena" que figura a la primera línia després de l'any, segurament es tracta d'un error, i probablement correspon a la "setena" tal com figura en l'acta d'elecció del primer abat d'Amer, Eimeric, feta el mateix dia.

Ens resta per dir que les signatures de les persones assistents a l'acte, que figuren al peu del pergami, no són autògrafes, si bé l'escrivent intenta reproduir-les, com podem constatar observant les mateixes signatures en documents coetanis.

Dels assistents eclesiàstics a la consagració del nostre temple destaca la figura del bisbe de Girona, Gotmar II (?- 954), que en els darrers cinquanta anys ha estat motiu d'estudi per part de Miquel Coll i Alentorn i Manuel Mundó, atesa la seva vinculació amb el monestir de Sant Cugat del Vallès.

A la seu gironina hi hagué tres bisbes amb el nom de Gotmar i almenys dos d'ells tingueren una estreta relació amb el monestir del Vallès: l'un és Gotmar II, monjo del dit monestir i bisbe de Girona de 943 a 951 i abat de Sant Cugat de 944 a 954, any en què va morir; l'altre fou Gotmar III, bisbe de Girona de 985 a 994, qui, segons Mundó, era molt amic de Sant Cugat i per aquells anys hi residia sovint. De Gotmar I, bisbe de Girona de 842 a 850, sabem molt poca cosa i s'ignora si tingué cap relació amb el monestir del Vallès.

Gotmar II, doncs, quan va venir a Amer a consagrar l'església del monestir, era bisbe de Girona i, ensems, abat de Sant Cugat. Segons M. Coll i Alentorn, Gotmar tenia molt bones relacions amb els reis francs i fins va escriure una crònica que abasta des de Clodoveu fins a Lluís d'Ultramar (fill de Carles III el Simple).

Entre els altres signants de l'acta de consagració hi ha l'abat de Sant Feliu de Girona, Teudesind, i l'axiprest de la catedral, Eroigi. Suposem que eren presents a la consagració, els signants de l'acta d'elecció del primer abat d'Amer, Eimeric: Gausfred I, comte d'Empúries i Roselló; Arnulf, abat de Ripoll des de 938 i bisbe de Girona des de 954 en substitució precisament de Gotmar II el 954; i Otger, abat de no sabem quin monestir. També hi figura l'arxilevita Ató, probablement el que el 957 fou nomenat bisbe de Vic i que era amic personal del compte Borrell amb qui anà a Roma el 970, a veure al papa Joan XIII, junt amb el monjo occità, Gerbert d'Orlhac, futur papa Silvestre II (999-1003).

Finalment podem deduir per aquest document que a la vall d'Amer abans de l'any 949, a més de la cel·la de Santa Maria, depenent del monestir de Sant Medir, ja hi havia habitatges amb petites comunitats que hi vivien. El bisbe Gotmar, no oblidem que era monjo de Sant Cugat, va cedir al monestir d'Amer els delmes

i primícies de LOREDDO, possiblement Lloret Selvatge; de RIVO SECCO, Riu-sec o Rissec (topònim desaparegut); ALBECCARIO, que segons Jaume Marquès i Casanovas, correspon al topònim, també desaparegut, Rocasalbas (Torre de Sant Climent) i GALLIZANO, encara existent, (actual Gallissà). D'una manera general, també inclou tota la vall d'Amer; quan, anys més tard, neix la vila d'Amer, la vall continua mantenint la seva personalitat, i així, encara a les darreries del segle XV, quan la vila obté el privilegi de "alcaldia amb bastó reial", per privilegi del rei Ferran II de Catalunya i Aragó, mana que el mandat s'alterni, en terminis de tres anys, entre una persona de la vila i una de la vall. Per la seva part, el comte Borrell donava al nou monestir de Santa Maria d'Amer un alou que posseïa a la vall d'Anglès, anomenat *el Llor*, avui Sant Julià del Llor.

Acabem aquest breu estudi de l'acta de consagració del monestir de Santa Maria d'Amer, amb la transcripció llatina i la corresponent traducció al català del document.

Transcripció:

(1) Anno incarnationis Dominice DCCCCXLVIII indicione sexta veniens Borrellus comes in civitate ierunda deprecans proprium episcopum (2) Godmarum nomine ecclesie sancte ierundensis ut veniret **ad consecrandas ecclesias in comitatu ierundensi super fluvium que dicitur amera** in (3) honore sancte Marie et sancti Iohannis et sancti Benedicti nuperrime edite minus consecrate. Quo audito Godmarus episcopus cum con- (4) -silio archidiaconorum ceterorumque canonichorum sancte Marie adquiescens eius precibus venit pro amore Dei et interpellatione com - (5) - mitis et consecravit has ecclesias supra nominatas in honore sancte Marie et sancti Iohannis et sancti Benedicti cenobii et firmavit atque cons- (6) -tituit donavit atque concessit ad eundem cenobium decimas et primicias et oblationes fidelium de villa que dicitur Loreddo (7) cum finibus et terminis suis et de villa que dicitur rivo secco cum finibus et terminis suis et de villa que dicitur Albeccario cum finibus et ter- (8) -minis suis et de villa que dicitur Gallizano cum finibus et terminis suis et de **valle que dicitur Amera** cum finibus et terminis suis sicut (9) in regalibus preceptis est constitutum ut ab hac ora in antea maneat stabilitas inconcussa. Ideoque ego Borrellus comes in (10) die dedicationis harum ecclesiarum dono ibidem pro amore Dei et remedium anime mee alodem quem abeo in comitatu ierundensi (11) in valle que dicitur Angles sive in ipso Lauro quantum ibidem abeo vel pro quacumque voce succedere debeo. (12) Acta sunt hec V idus novembris anno XIII regnante Ludoico rege filio Caroli.

(13) (senyal) Gotmarus sancte sedis gerundensis humilis episcopus s.s.s. (senyal) Eroigius archipresbiter s.s.s. (senyal) Teudesindus archipresbiter et abba s.s.s. (14) (senyal) ATO archilevita s.s.s. (senyal) Audesindus presbiter s.s.s. (senyal) Borrellus comes (15) LIWLA presbiter qui hanc dotem scripsi et s.s.s. sub die et anno quod supra.

Traducció:

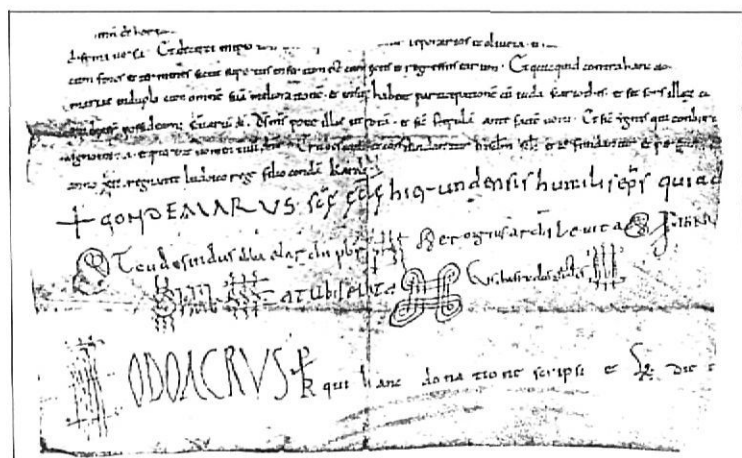
L'any 949 de l'encarnació del Senyor, indicció sisena, el comte Borrell anà a la ciutat de Girona i demanà al seu bisbe Gotmar, titular de l'església santa gironina, que vingués a consagrar unes esglésies al comtat de Girona prop del riu que s'anomena Amera en honor de Santa Maria, Sant Joan i Sant Benet, acabades fa poc però encara no consagrades. Gotmar, després d'escoltar el consell dels arxidiaques i dels canonges de Santa Maria, accedí als seus precs, vingué i per amor de Déu i desig del comte, consagrà les esglésies esmentades del cenobi en honor de Santa Maria, Sant Joan i Sant Benet i confirmà, assignà, donà i concedí al mateix cenobi els delmes i primícies i les oblacions de la vila anomenada Lloret amb els seus límits i termes i de la vila anomenada Riu-sec amb els seus límits i termes i de la vila anomenada Albecària amb els seus límits i termes i de la vila anomenada Gallissà amb els seus límits i termes i de la vall anomenada Amera amb els seus límits i termes tal com és establert en els preceptes reials, de manera que des d'ara en endavant resti estable i incommovible. Al mateix temps, jo, Borrell comte, en el dia de la dedicació d'aquestes esglésies, dono a aquest lloc, per amor de Déu i remei de la meua ànima, l'alou que tinc al comtat de Girona a la vall que s'anomena d'Anglès, o sigui el Llor, amb tot el que hi tinc i he de rebre per qualsevol títol.

Això ha estat fet el dia cinc pels idus de novembre de l'any catorze del regnat del rei Lluís fill de Carles.

(senyal) Gotmar bisbe humil de la santa Seu de Girona s.s.s. (senyal) Eroigi arxipreste s.s.s.

(senyal) Teudesindus arxipreste i abat s.s.s. (senyal) Atò arxilevita s.s.s. Odesind prevere s.s.s. (senyal) Borrell comte

LIWLA, prevere, que ha escrit aquesta dotació s.s.s. el dia i any més amunt esmentats.

Fragment d'un pergami de l'Arxiu Capitular de Girona amb data 10 de maig del 948 on es pot veure la signatura autògrafa del bisbe Gotmar i les de Eroigi, arxilevita, i Teudesindus, abat, que també figuren en el nostre.

10

BOLETÍN DE LA BIBLIOTECA-MUSEO-BALAGUER

El ilustrado académico correspondiente de la Historia, D. Celestino Pujol y Camps, ha hecho un valioso regalo á este Instituto, que puede admirarse en una de las vitrinas.

Es un precioso pergamino del siglo X — año de 949, — copia auténtica del acta de consagración de la iglesia de Sta. Maria de Amer, á la que concurren el conde Borrell y el obispo de Gerona Godmaro.

Gracias al Sr. Pujol, nuestra BIBLIOTECA po-

seerá la copia coetánea, que se creía perdida, á que se refiere el tomo 45 de *La España Sagrada*, en su página 163, y que copia y comenta en el apéndice 85 del mismo tomo el P. M. D. José de la Canal.

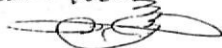
OBRAS * * * * * POR SUS AUTORES

Butlletí de la Biblioteca-Museu-Balaguer del 26 de febrer de 1885.

Guerra de Felipe V ^o hasta la paz. 4. tom. en fol.	1.
- Cartas edificadas y curiales por Davin. 16 tom. in 4 ^o	16
Piccinello mendis simbolium. 2 tom. en fol.	2.
- Calpurnius septem ling. 2. tom. en fol.	2.
Chroniconum texcorum. 4. tom. en fol.	4.
De viuis assumptis y auto cr. 23 tom. en fol.	23.
De idem en 4 ^o . 420 tom.	420.
De idem en 8 ^o . 210. tom.	210.
	<hr/>
	total . . . . . 800 9 tom.

Ames 24 Febrero de 1838.

Fran^{co} Bolós.

Nota.
Amos los libros notados hay una infinidad de quadernos de
discalcares, papeles, cedulas, oraciones, fundidos y de otras
misterios; como tambien muchos pliegos manuscritos.
Lo que importa mucho es para la biblioteca del lugar en que
ahora se halla, porque como está en una pieza humeda, y enbraz-
mente cerrada, sin la menor ventilacion, los libros se corrompen,
y hay muchos de totalmente inutilis e inintelligibles.

Final de l'inventari de la biblioteca del monestir d'Amer
fet per Francesc Xavier de Bolós, el 24 de febrer de 1838.

